

Asia: VN/14302/2019

Lausuntopyyntö luonnoksesta uudeksi ilmastolaiksi

Lausunnonantajan lausunto

Yleisiä huomioita esityksestä

Maakuntaliiton rooli aluekehityksestä, maakuntakaavoituksesta ja EU-rahoituksen koordinaatiosta vastaavana viranomaisen sekä kuntien ja maakunnan välisen yhteistyön edistäjänä on laaja-alainen. Ilmastotyö on tärkeä osa Keski-Pohjanmaan kehittämistyötä. Tästä hyvänä esimerkkinä on laadittavana oleva "Keski-Pohjanmaan ilmastotiekartta 2035", jossa maakunnallisen tiekartan lisäksi laaditaan kuntakohtaiset tiekartat hiilineuraalisuus tavoitteen saavuttamiseksi.

Keski-Pohjanmaan liitto pitää hyvänä asiana, että Suomi sopeuttaa lainsäädäntönsä EU:n ja kansallisten tavoitteiden mukaiseksi. Laki on kirjoitettu tiiviiksi antaen liikkumavaraa lain toteuttamisessa.

Maakunnat ovat järjestäytyneet ilmastoyhteistyössä. Yhteistoiminta-alueen (Keski-Pohjanmaa, Etelä-Pohjanmaa ja Pohjanmaa) maakuntaliitot ja ELY-keskukset ovat tehneet yhteistyötä ympäristö- ja ilmastoasioissa pitkään. Vuoden 2020 alussa perustettiin säännöllisesti kokoontuva maakuntien ilmastoyhteistyöverkosto, johon kutsuttu myös ELYn vastaavan verkoston edustaja. Keski-Pohjanmaan liitto on tässä verkostossa aktiivisesti mukana.

Hiilineutraaliustavoite ja päästövähennystavoitteet (2 §)

Hiilineutraaliustavoitteiden asettaminen antaa ilmastotyölle suunnan. Kansallinen tavoite tuo eri toimijoille ja sektoreille yhteisen haasteen, mikä tarjoaa myös pohjaa yhteistyöhön. Keski-Pohjanmaan maakunta on asettanut päästövähennystavoitteeksi 39 % vuoteen 2030 mennessä.

Päästövähennysten seurantaan käytetään Suomen ympäristökeskuksen päästötietopalvelua, joka kattaa vuodet 2005–2019. Maakunnan päästövähennyksiä vuosien 1990 ja 2005 välillä voidaan arvioida suhteessa kansallisiin päästövähennyksiin ja onkin todennäköistä, että maakunnan päästövähennystavoite on hyvin lähellä ilmastolain luonnoksessa Suomelle asetettua tavoitetta.

Valtion viranomaisen ja kunnallisen viranomaisen edistämismääräys (5 §)

Keski-Pohjanmaan liitto pitää ilmastotyötä merkityksellisenä ja näkee sen olevan luonteva osa liiton kehittämistyötä. Keski-Pohjanmaan näkökulmasta pelkkä edistämismääräys ei ole riittävä, vaan liitolla voisi olla operatiivisempi ja aktiivisempi rooli. Liiton lakisääteiset toiminnot, kuten maakuntakaavoitus, liikennejärjestelmätyö ja aluekehitys, kytkeytyvät tiiviisti ilmastotyöhön. Maakuntaliitolla on aitiopaikka nähdä ilmastotyön koko kuva alueellaan ja ohjata sitä tunnistaen seudulliset vahvuudet ja mahdollisuudet sekä edistää hillintätyötä tukevaa yhteistyötä kansalaisten, kuntien, elinkeinoelämän, julkisen hallinnon ja 3. sektorin välillä verkostona.

Ilmaston muutos ja ilmastotyö ja ei tunne hallintorajoja eikä ole niistä riippuvaista. Keski-Pohjanmaan liiton jäsenkunnista suurin osa on pieniä, joilla ei ole riittävästi resursseja ilmastotyöhön. Tämän vuoksi laadittavana olevassa "Keski-Pohjanmaan ilmastotiekartta 2035" laaditaan maakuntaliiton ja kuntien välisellä yhteistyöllä maakunnallisen tiekartan lisäksi kuntakohtaiset tiekartat. Maakuntaliitoille onkin muodostumassa yhdeksi rooliksi kuntien tukeminen ja yhteisenä resurssina toimiminen aluetasolla.

Ilmastomuutokseen vastaaminen on keskeinen osa Keski-Pohjanmaan maakuntaohjelmaa, maakuntakaavaa, liikennejärjestelmätyötä ja Älykkään erikoistumisen strategiaa (RIS3). Yhdessä nämä muodostavat olemassa olevaan suunnittelujärjestelmään pohjautuvan maakunnallisen ilmastotyön kehikon, jolla voidaan kohdentaa ja vauhdittaa ilmastotyötä sekä vastata alueen haasteisiin parhaiten toimivilla ratkaisulla.

Suunnittelujärjestelmä, erityisesti uusi maankäyttösektorin suunnitelma (7–13 §)

Maankäyttösektorin ilmastosuunnitelma ja sen perustelut on kuvattu lakiehdotuksessa suppeasti. Suunnitelman suhdetta maankäytön ohjaamiseen, mm. parhaillaan uudistettavaan maankäyttö- ja rakennuslakiin, metsälakiin ja luonnonsuojelulakiin tulee miettiä.

Hiilinielujen rooli korostuu jatkossa myös maakunnallisessa ilmastotyössä keskeisenä osana hiilineutraaliustavoitteiden toteutumisesta. Maankäytön ohjauksella voidaan vaikuttaa merkittävästi hiilinielupotentiaalin säilymiseen ja tukea kansallisia maankäyttösektorin ilmastotavoitteita. Hiilinielujen epätasainen jakautuminen suhteessa alueellisiin päästöihin tulisi huomioida ilmastotyön koordinoinnissa ja seurannassa. Maankäyttökysymyksiin liittyvä tiedontuotanto edellyttää lähtökohtaisesti kansallisen tason tarkastelua, sillä nielu jakautuvat epätasaisesti maakuntien kesken.

Ilmastopolitiikan seuranta ja ilmastovuosikertomus (15–18 §)

Seurannan rooli myös korostuu ympäristön kantokyvyn rajojen näkökulmasta. SYKEN valtakunnallinen päästölaskenta tarjoaa yhteisen ja yhteismitallisen pohjan maakuntien ja kuntien

ilmastotyön seurantaan. Seurantarakenteen jalkauttamista maakuntatasolle voisi harkita ja kehittää ylipäänsä seurantaan siten, että se tarjoaa yhteisen mallin kaikille kolmelle alueetasolle. Keski-Pohjanmaan liitto on hyödyntänyt SYKEN valtakunnallisen päästölaskennan tietoja ja työkaluja. Nämä ovat osoittautuneet erittäin käyttökelpoisiksi maakunta- ja kuntatason ilmastotyön suunnittelussa.

Seurannassa tulisi huomioida myös kulutusperäiset päästöt, jotka tuodaan myös osaksi Syken tekemää päästölaskentaa lähivuosina. Nyt esim maidontuotantoon liittyvät päästöt Keski-Pohjanmaalle lasketaan tuotetun maitomäärän mukaan, joka on 11 % koko maan tuotannosta. Kuitenkin Keski-Pohjanmaan väkimäärä ja oletettavasti myös kulutettu maitomäärä ovat alle 2% koko maan luvuista.

Saamelaiskulttuurin edistäminen, saamelainen ilmastoneuvosto (mm. 14 §, 21 §)

-

Suomen ilmastopaneeli (20 §)

Suomen ilmastopaneeli on osoittanut tarpeellisuutensa. Keski-Pohjanmaan liitto esittää lain valmistelijoita harkitsemaan, olisiko alueellinen edustus syytä tuoda työhön mukaan.

Muutoksenhaku (22 §)

-

Esityksen vaikutukset

-

Muita huomioita

Keski-Pohjanmaan liitto pitää hyvänä, että luonnoksessa tunnistetaan liikenteen sähköistymisen lisäämisen vaikutukset luonnonvarojen käyttöön. Sähköistymisen myötä maamineraalien tarve tulee lisääntymään. Akkuteknologian ja materiaalien kierrättämisen kehittämisen ja lisäämisen tulee olla tässä ensisijalla ja siten luoda oikeasti ekologisia sähköisiä liikkumisen välineitä.

Maakunnan liitolla on yhdessä muiden alueellisten toimijoiden kanssa keskeinen rooli siinä, että valtakunnalliset tavoitteet kohdistetaan oikein suhteessa alueellisiin ominaispiirteisiin, jotka vaihtelevat merkittävästi. Keski-Pohjanmaalla korostuvat muihin maakuntiin verrattuna korkeamoi turve- ja happamien sulfaattimaiden osuus. Maakuntien rooli tulee huomioida kansallisen sopeutumistyön jalkauttamisessa ja tavoitteenasettelussa. Kunnilla puolestaan on merkittävä rooli sopeutumistoimien käytännön toteutuksessa. Maakuntien ja kuntien ilmastotyöhön on osoitettava riittävät resurssit, linjassa maa- ja metsätalousministeriölle ehdotettuihin lisäresursseihin alueelliseen ja hallinnon rajat ylittävään tarkasteluun.

Kaiponen Jyrki
Keski-Pohjanmaan liitto

Rekilä Teppo
Keski-Pohjanmaan liitto